

М. Гетьманчук, Н. Шипка

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Рецензія на книгу

Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи:
Монографія. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 391 с.

© Гетьманчук М., Шипка Н., 2008

Монографія Анатолія Романюка є всебічним науковим дослідженням політичних інститутів країн Західної Європи у період від закінчення Другої світової війни до сьогодення. Спираючись на новий інституціоналізм або “критичний інституціоналізм” як основний теоретико-методологічний підхід свого дослідження, автор наголошує на вирішальній ролі політичних інститутів в аналізі політичного простору та вказує, що саме інститути зумовлюють регулярність політичної поведінки акторів. Вчений обґрунтовує висунуту ним гіпотезу, що у політичному розвитку країн Західної Європи домінуючою тенденцією є уніфікація політичних інститутів.

Важливість порівняльного вивчення основних політичних інститутів країн Західної Європи має велике значення для української держави, яка після розпаду СРСР зазнала глибинних процесів трансформації і державотворення, зокрема переходу від однопартійної до плюралістичної моделі. Задекларований європейський вектор розвитку нашої держави та сучасна вітчизняна політична криза зумовлюють необхідність урахування досвіду політичного життя європейських країн та пошук оптимальних варіантів трансформацій політичних інститутів України. Країни Європи розглядають Україну як важливого політичного актора у реалізації європейської політики сусідства. Все це надає особливої актуальності зазначеній проблемі та зумовлює необхідність дослідження специфіки розвитку європейських політичних інститутів у контексті європейських трансформаційних процесів. Політичний досвід європейських політичних інститутів особливо актуальний для України, яка опинилася перед потребою вирішення низки доленосних проблем: політичного, національного і державницького самоідентифікування, пошуку оптимальних варіантів адаптування до цивілізаційних надбань світової спільноти.

Саме тому доцільним та актуальним видається дослідження особливостей європейських політичних інститутів і тенденцій їхнього розвитку в умовах модернізації суспільства, функціонування політичних інститутів в умовах переходу до постматеріального етапу суспільного розвитку та дії сучасних інтеграційних процесів.

Виконаний порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи дав автору змогу зробити висновок, що категорія “політичний інститут” є адекватним політологічним поняттям, яке дає змогу всебічно вивчати політичні явища та процеси у межах національних політичних систем. Політичні інститути виступають певними структурними утвореннями, які задають параметри для взаємовідносин у суспільстві, регламентуючи політичну діяльність. Саме політичні інститути забезпечують, певною мірою, досягнення значної політичної стабільності та керованості країни. Їх можна розглядати як елементи цілісної системи. Значення політичних інститутів істотно зростає, коли ми маємо справу зі стабільними демократичними суспільствами, де політичний процес характеризується регулярністю та повторюваністю, внаслідок чого самі інститути набувають значного розвитку.

Книга вартісна тим, що автор уводить до наукового обігу праці зарубіжних політологів, які раніше не були відомі широкому колу читачів. Автором проаналізована велика кількість базових нормативно-правових документів країн Західної Європи, значна статистична інформація, яка безпосередньо пов’язана з феноменом їхніх політичних інститутів. А. Романюк по-новому підходить до висвітлення соціополітичних поділів, компетенції глав держав, ролі парламентів, урядів, політичних партій і громадян у політичному процесі. Дослідник дає власне авторське визначення стадій трансформації соціально-групового поділу у соціально-політичний. Велику увагу науковець приділив аналізу поділів, які мають у своїй основі соціально-економічні, етномовні або етнолінгвістичні, релігійні, регіональні відмінності. Поряд з цим, автор простежує значення нових ліній поділів, дія яких визначає характер та напрям політичного процесу, зокрема феномена міграції до країн Західної Європи.

У монографії проаналізовано сучасне місце інституту глави держави в європейських країнах, вказується, що він найвагоміший і належить до вищих політичних інститутів. Інститут глави держави розглядається у монографії у двох аспектах: з позиції монарха у конституційних монархіях та президента у республіках. Детально аналізуються вимоги до кандидатів на посаду президента у європейських держав: наявність громадянства держави, віковий ценз тощо; права та обов'язки президентів, порівнюється рівень їхньої компетенції. Парламенти усіх без винятку європейських держав як представницькі інститути відображають політичні преференції громадян власних країн і постійно орієнтуються на домінуючі інтереси виборців.

Важливу роль у зміні сучасного світу відіграють політичні партії як один з найвагоміших політичних інститутів. Як підтверджує світовий досвід, найефективнішими та стабільними вважаються двопартійні системи (США, Велика Британія), а також система поміркованого плюралізму, яка сформована у багатьох країнах Західної та Центральної Європи. Вчений переконливо доводить, що європейські політичні партії за основними характеристиками є не лише головними акторами політичної сцени власних країн, а й зразковими моделями для інших країн. Політичні партії як активні суб'єкти політичного процесу у механізмі стримувань і противаг між владними структурами, що безпосередньо впливають на формування цих структур політичної системи, відзначаються гнучкістю, динамізмом, відцентровим характером міжпартійної конкуренції. Загальною тенденцією для "традиційних" лівих і правих партій науковець визначає зникнення або маргіналізацію радикальних партій зліва і справа та їхнє тяжіння до центру, що появляється і в середовищі "нових" політичних партій.

Найважливіші положення книги належно обґрунтовані, підкріплені посиланнями на відповідні джерела, статистичним матеріалом, що дає змогу говорити про об'єктивність і достовірність викладеного матеріалу. Структура монографії А.С. Романюка добре продумана: праця детально висвітлює головні політичні інститути 16 європейських країн: соціополітичні поділи, глав держав, парламенти, глав уряду та уряди, вибори та політичні партії.

Загалом пропонована монографія Анатолія Семеновича Романюка написана доступним і легким для сприйняття стилем, її структура є логічною та продуманою, аналіз головних політичних інститутів країн Західної Європи дає чітке уявлення про багатоаспектність та багатовимірність вибраної проблеми. Ця книга стала своєрідним підсумком наукової діяльності вченого у цьому напрямку, і як видно, результат є вдалим та успішним. На нашу думку, наукова праця А.С. Романюка "Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи" є корисною для політологів, викладачів, студентів ВНЗ, які вивчають політичні інститути і процеси, а також політичних і державних діячів.